

## Frågor och svar om växtskyddsmedel inom lantbruket

### Vad är ett bekämpningsmedel?

Enligt Miljöbalken är det "en produkt som syftar till att förebygga eller motverka att djur, växter eller mikroorganismer, däribland virus, förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller skada på egendom".

### Vad är ett växtskyddsmedel?

Ett växtskyddsmedel är ett bekämpningsmedel som inom lantbruk, trädgård eller skog används för att skydda grödor mot skadeangrepp från svamp, insekter och ogräs.

### Finns det olika växtskyddsmedel?

Ja. Det finns kemiska och biologiska växtskyddsmedel, och också mekaniska och termiska växtskyddsmedel. Kemiska medel är syntetiska ämnen som skyddar grödan från angrepp av olika skadegörare eller ogräs. Biologiska medel bygger på användandet av naturliga organismer, till exempel bakterier eller insekter, som angriper skadegörare. En mekanisk växtskyddsmedel kan till exempel vara att radhacka på åkern för att ta bort ogräs. Exempel på termiskt växtskydd är behandling av utsäde med fuktig, varm luft som tar bort svampinfektioner på spannmålskärnor.

### Varför används växtskyddsmedel?

Växtskyddsmedel används för att skydda grödan mot ogräs, insekter och skadesvampar.

### Är användningen av växtskyddsmedel nödvändig?

Ja. När skadegörare och ogräs angriper grödor innebär detta ett hot mot livsmedelsförsörjningen. Den skada de orsakar kan bli mycket omfattande. I extrema fall kan skörden gå helt förlorad. De kemiska växtskyddsmedlen har allt sedan introduktionen på 1940- och 1950-talen bidragit till en kraftig ökning av världens livsmedelsproduktion med större skördar och ökad odlingssäkerhet. Kemiskt växtskydd är fortfarande viktigt. Samtidigt utvecklas kontinuerligt alternativa metoder, till exempel användning av utsäde som är tåligt mot svamp- och insektsangrepp.

### Kontrolleras användningen av växtskyddsmedel?

Ja. För att ett växtskyddsmedel ska få säljas och användas i Sverige måste det vara godkänt av Kemikalieinspektionen (KemI). Varje år följer KemI också upp hur mycket växtskyddsmedel som har sålts i Sverige.

### Får vem som helst använda växtskyddsmedel?

Alla godkända växtskyddsmedel delas in i klasserna 1, 2 eller 3. Medlen i klasserna 1 och 2 får endast användas yrkesmässigt och för detta krävs utbildning. Man måste också vara minst 18 år. Medel i klass 3 får användas av var och en för privat bruk.

### Vilka växtskyddsmedel får användas?

Kemikalieinspektionen godkänner vilka växtskyddsmedel som får användas i Sverige och för att få använda dem krävs att du som sprutar har giltigt tillstånd.

### Hur hanteras eventuella hälso- och miljörisker med växtskyddsmedel?

För att undvika hälso- och miljörisker ska den som använder växtskyddsmedel använda skyddsutrustning. För att skydda miljön ska växtskyddsmedel endast användas vid lämpliga väderförhållanden och med ett skyddsavstånd till omgivningen. I utbildningen för att få använda växtskyddsmedel ingår också att lära sig hur riskerna ska hanteras.

### **Finns det risker för rester av växtskyddsmedel i livsmedel?**

Människor och djur kan utsättas för hälsorisker om rester av växtskyddsmedel återfinns över gränsvärdena i livsmedel och dricksvatten. Gränsvärden för rester av växtskyddsmedel i livsmedel är gemensamma inom EU. Innan ett växtskyddsmedel blir godkänt för användning genomförs kontrollerade fältförsök och resthaltsstudier enligt bestämda metoder. Detta för att säkra att det inte blir några resthalter över gränsvärdena när växtskyddsmedlet används enligt bruksanvisningen.

I Sverige är det Livsmedelsverket som ansvarar för att kontrollera resthalter av växtskyddsmedel i livsmedel. Årliga prover tas på både svenska och importerade matvaror. I svenska vegetabilier har rester som överskrider gränsvärdet återfunnits i mindre än 1 % av proverna de senaste tio åren. Nivåer över gränsvärdet förekommer oftare i importerade livsmedel.

### **Finns det risker för rester av växtskyddsmedel i miljön och vattnet?**

Växtskyddsmedel ska inte förekomma i vatten men ibland är det svårt att undvika om t.ex. stora regnmängder kommer direkt efter spridning. Naturvårdsverket slår i april 2016 fast att ”Halter av växtskyddsmedel bedöms inte utgöra en ökande risk för hälsa eller miljö i dagsläget.”

<http://www.naturvardsverket.se/Nyheter-och-pessmeddelanden/Undersokning-bekraftar-bilden-av-PFAS-och-vaxtskyddsmedel-i-vara-vatten/>

### **Hur mycket bekämpningsmedel används i Sverige?**

2014 såldes totalt 10 500 ton kemiska bekämpningsmedel i Sverige. Övervägande delen, 75 procent användes av industrin. 18 procent, det vill säga cirka 1 900 ton, användes inom jordbruket inklusive frukt och yrkesmässig trädgårdsproduktion. Privata hushåll använde drygt 6 procent av den totala mängden, ungefär 680 ton.

### **Hur mycket växtskyddsmedel används i andra länder?**

Sverige använder en relativt låg andel kemiska växtskyddsmedel i förhållande till andra länder. En enkel jämförelse är att Frankrike och Tyskland använder mer än dubbelt så mycket växtskyddsmedel per hektar som Sverige och Holland 5 gånger så mycket. [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Pesticide\\_sales\\_by\\_UAA,\\_by\\_country,\\_2013.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Pesticide_sales_by_UAA,_by_country,_2013.png)